

Nr 35 A.

Ankom till riksdagens kansli den 17 mars 1920 kl. 1/2 12 f. m.

*Utlåtande angående reglering av utgifterna för kapitalökning för
år 1921 i vad angår jordbruksärendena.*

(1:a avd.)

Med anledning av de till jordbruksutskottet hänvisade framställningar, som röra utgifter för kapitalökning, får utskottet avgiva följande yttrande och förslag.

Statens affärsverksamhet.

Statens domäners fond.

1:o) I den till innevarande riksdag avlätna statsverkspropositionen, avdelning: utgifter för kapitalökning, i vad angår jordbruksdepartementet, punkten 1, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för anordnande av jägmästarbostäder i Porjus, Malmesjaurs, Malå, Bjurholms, Bjurbäckens, Östra Älvdalens, Västra Älvdalens, Västra Idre och Gullbergs revir såsom kapitalökning för statens domäners fond för år 1921 anvisa ett reservationsanslag av 630,500 kronor.

Jägmästar-
bostäder.

[1.]

Beträffande utredningen i ärendet tillåter sig utskottet hänvisa till det statsverkspropositionen bilagda statsrådsprotokollet i ämnet.

Departementschefen har i ärendet anfört följande:

»Samma skäl, som förut anförts för anordnande på statens bekostnad av jägmästarbostäder i sådana trakter av landet, där lämpliga bostadslägenheter icke eljest stå jägmästarna till buds, föreligga givetvis även beträffande de nu föreslagna bostäderna till åtta jägmästare i revir i Norrland och övre Dalarna.

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 10 saml. 15 häft. (Nr 35 A—35 B.) 1

Vad beträffar Gullbergs revir, som är beläget i Östergötland i trakten mellan Boren och Roxen, har saken synt mig i viss mån tveksam. Någon stad finnes visserligen icke inom revirets gränser, men Motala och Linköping ligga ej särdeles långt därifrån med goda järnvägsförbindelser till revirets centralpunkt Borensberg. Emellertid uppgives svårighet förefinnas på grund av bostadsbrist att förhyra bostadslägenhet i någon av dessa städer och det har för övrigt med styrka framhållits, att det särskilt för detta revir skulle medföra betydande olägenheter, ifall revirförvaltaren vore bosatt på jämförelsevis långt avstånd därifrån. Den nuvarande tillförordnade revirförvaltaren hyr i Borensberg en mindre lägenhet i ett hus tillhörigt Motala kraftaktiebolag, men denna lägenhet uppgives ej kunna få disponeras längre än under den närmaste tiden, enär bolaget lär ämna upplåta densamma åt en veterinär, som skall anställas därstädes. Lägenheten är för övrigt för liten till jägmästarbostad, enär expeditionslokal där kan endast med svårighet inrymmas. Möjlighet att å annat håll i Borensberg förhyra bostad för jägmästare lär ej finnas. Under mer än ett år har jägmästaren förut varit bosatt å annan ort inom reviret men har uppgivit, att detta varit förenat med synnerliga olägenheter för tjänstens skötande.

Att det befunnits önskvärt, att revirförvaltaren är bosatt i Borensberg, beror av beskaffenheten av kronans skogsskötsel i detta revir. Huvudkomplexen av kronans skogstillgång i reviret utgöres av Kungs-Norrby och Gullbergs kronoparker om tillhoppa 9,440 hektar, belägna norr om Motala ström. Dessa kronoparker besökas lättast från Borensberg, enär allmänna och enskilda vägar därifrån leda genom desamma. Vid Sjöbacka ångsåg, belägen 8 kilometer från Borensberg och tillhörig kronan, försågas årligen omkring 40,000 stockar och denna verksamhet kräver upprepad tillsyn från jägmästarens sida. Å kronans skogar i reviret finnas 107 brukare och arrendatorer, för vilka Borensberg är den lättast tillgängliga platsen. Även för virkesspekulanter är Borensberg lämpligt för personligt sammanträffande med revirförvaltaren. Där finnas järnvägs- och kanalstation, skjutsstation, post- och telegrafstation, bankkontor m. m., varjämte regelbundna torgdagar hållas. Lämplig tomt att bebygga till jägmästarbostad finnes i omedelbar närhet av Borensberg å Kungs-Norrby kronopark i östra kanten av samhället.

Med hänsyn till att den intensiva skogsskötsel, som i förening med virkesförädling bedrivs inom detta revir, torde kräva ett effektivt personligt övervakande från revirförvaltningens sida och i betraktande av de förefintliga svårigheterna att genom förhyrning erhålla en lämplig och välbelägen revirförvaltarbostad, anser jag mig böra biträda förslaget,

att bostadsbyggnad även för denne jägmästare uppföres på kronans bekostnad.

Mot kostnadsberäkningen för de nio nya bostäderna, slutande å 634,500 kronor, har jag ej något att erinra.

För inköp av omförmälda tomt i Malåträsk by böra 4,000 kronor anvisas å tilläggsstat, varom jag skall göra särskild hemställan. Återstoden, 630,500 kronor, bör anvisas för år 1921.»

Från jordbruksdepartementet har — under erinran att riksdagen förlidet är beviljat anslag till uppförande av bland annat en jägmästarbostad inom Malå socken — meddelats, att i den domänstyrelsens framställning, vilken legat till grund för Kungl. Maj:ts förevarande proposition, av förbiseende jämväl upptagits anslag till jägmästarbostad i det numera jämlikt riksdagens medgivande i södra och norra Malå revir uppdelade Malå revir.

Utskottet.

Utskottet har icke något annat att erinra mot framställningen i fråga än att av anledning som ovan nämnts anslag nu bör upptagas för uppförande av allenast åtta nya jägmästarbostäder. Efter en i statsrådsprotokollet till 70,500 kronor beräknad kostnad för varje sådan bostad kan det erforderliga totalanslaget begränsas till $8 \times 70,500 = 564,000$ kronor.

Vad angår det i statsrådsprotokollet ifrågasatta inköpet av tomt för uppförande av den jägmästarbostad i Malå socken, vartill riksdagen förlidet är beviljade anslag, kan utskottet icke underlåta uttala, att det varit önskvärt att samtidigt kommit till riksdagens kännedom, att medel jämväl för inköp av särskild tomt för denna jägmästarbostad erfordrades. Mot att för tomtinköpet nu anvisas det begärda beloppet 4,000 kronor har utskottet dock intet att erinra. Med förmälan att utskottet kommer att göra särskild hemställan om dess uppförande å tilläggsstat för år 1920 hemställer utskottet nu,

att riksdagen må för anordnande av jägmästarbostäder i Porjus, Malmesjaur, Bjurholms, Bjurbäckens, Östra Älvdalens, Västra Älvdalens, Västra Idre och Gullbergs revir såsom kapitalökning för statens domäners fond för år 1921 anvisa ett reservationsanslag av 564,000 kronor.

Beträffande sättet för medlens anskaffande torde statsutskottet främdeles komma att avgiva förslag.

Statens utlåningsfonder.

Odlingslåne-
fonden.

[2.]

2:o) Kungl. Maj:t har vidare under punkt 2 av förenämnda avdelning av statsverkspropositionen föreslagit riksdagen att dels medgiva, att från och med år 1921 tillsvidare ett belopp av 2,000,000 kronor årligen må av Kungl. Maj:t disponeras såsom lån från odlingslånefonden; dels ock såsom kapitalökning för samma fond för år 1921 anvisa ett reservationsanslag av 1,200,000 kronor.

Vid 1883 års riksdag beslutades bildandet av en fond med ändamål att genom lån understödja odling av sankta trakter, och har denna fond, benämnd odlingslånefonden, varit tillgänglig sedan år 1884. Enligt av riksdagen lämnade medgivanden har till och med år 1918 ett belopp av 1,000,000 kronor årligen fått såsom lån disponeras från fonden. Vid lagtida riksdagen år 1919 medgavs, att från och med samma år tillsvidare lån från fonden finge av Kungl. Maj:t beviljas till ett belopp av högst 1,500,000 kronor.

Under de senaste åren har riksdagen årligen såsom anslag till kapitalökning anvisat vad som utöver till fonden inflytande kapitalinbetalningar ansetts vara erforderligt för mötande av det beräknade utlåningsbehovet för året. För innevarande år har sålunda anvisats ett anslag av 1,000,000 kronor.

Beträffande utredningen i detta ärende hänvisas till berörda statsrådsprotokoll.

Departementschefen har för egen del i ärendet anfört:

»Det är givet, att isynnerhet den inträdda starka stegringen i arbetsprisen skall väsentligt öka kostnaden för de företag, till vilka lån ur odlingslånefonden sökas, och därmed ock behovet av lån. I betraktande av penningvärdets fall anser jag någon befogad erinran icke kunna göras mot förslaget att från och med år 1921 det belopp, som må årligen anvisas såsom lån från fonden, höjes till 2,000,000 kronor.

I avseende på storleken av det belopp, som under förutsättning av denna förändring bör för år 1921 tillföras fonden, delar jag statskontorets uppfattning, att det kan lämpligen bestämmas till 1,200,000 kronor.»

Utskottet.

Då utskottet icke har något att erinra mot ifrågavarande framställning, hemställer utskottet,

att riksdagen må
dels medgiva, att från och med år 1921 tillsvidare

ett belopp av 2,000,000 kronor åligen må av Kungl. Maj:t disponeras såsom lån från odlingslånefonden; dels ock såsom kapitalökning för samma fond för år 1921 anvisa ett reservationsanslag av 1,200,000 kronor.

Beträffande sättet för medlens anskaffande torde statsutskottet framdeles komma att avgiva förslag.

3:o) Under punkt 3 av förberörda avdelning av statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att dels medgiva sådan ändring i de för statens egnahemslånerörelse fastställda allmänna villkor och bestämmelser, att tillämpas från och med år 1920, att maximivärdena höjas för obebyggda jordbrukslägenheter till 15,000 kronor, för bebyggda jordbrukslägenheter till 12,000 kronor och för bostadslägenheter till 10,000 kronor; dels medgiva, att från och med år 1920 ett belopp av 12,000,000 kronor må av Kungl. Maj:t årligen disponeras såsom lån från egnahemslånefonden; dels ock såsom kapitalökning för samma fond för år 1921 anvisa ett reservationsanslag av 9,500,000 kronor.

Egnahems-
lånefonden.

[3.]

Årliga maximiutlåningen från egnahemslånefonden var för åren 1918 och 1919 bestämd till 7,500,000 kronor men höjdes vid 1919 års lagtima riksdag från och med år 1920 till 10,000,000 kronor. Såsom kapitalökning för fonden har för år 1920 anvisats ett anslag av 6,500,000 kronor.

Maximivärdena å de lägenheter, till vilka lån må utgå, utgjorde enligt beslut av 1918 års lagtima riksdag 12,000 kronor för obebyggd jordbrukslägenhet, 9,000 kronor för bebyggd jordbrukslägenhet och 7,000 kronor för bostadslägenhet. Vid 1919 års lagtima riksdag höjdes från och med år 1920 värdena å bebyggda jordbrukslägenheter och å bostadslägenheter till respektive 10,000 och 8,000 kronor.

Departementschefen har anfört följande:

»Det sätt, på vilket tidsförhållandena sedan i fjol utvecklats sig, gör, att jag finner mig böra redan nu ifrågasätta ytterligare höjning i lägenheternas maximivärden. Då förslaget om höjningar i vissa av värdena i fjol framlades, trodde man sig icke sakna anledning antaga, att den sedan någon tid pågående prisstegringen skulle avstanna samt till och med gå tillbaka. Om ock detta verkligen skett beträffande vissa artiklar, har det dock ingalunda i allmänhet inträffat i fråga om de prestationer och förnödenheter, som krävas vid byggnadsarbete, utan torde bygg-

uadskostnaderna i sin helhet fortfarande vara stadda i stigning. Härtill kommer, att erfarenheten sedan i fjol ådagalagt, att bostadsbristen är väsentligt svårare och mer allmän, än man då trodde sig hava anledning antaga. Åtgärder av skilda slag måste därför ofördröjligen vidtagas för dess lindrande. Härvid torde särskilt kommunernas medverkan under anlåtande av egnahemslånefonden kunna komma i betraktande. Jag anser därför fullt skäl föreligga för att redan från och med innevarande år ytterligare höja berörda maximivärden och tillstyrker i sådant avseende höjning av värdena å obebyggda jordbrukslägenheter till 15,000 kronor, å bebyggda jordbrukslägenheter till 12,000 kronor och å bostadslägenheter till 10,000 kronor.

I samband med dessa höjningar bör även det totala årliga utlåningsbeloppet ökas från 10,000,000 till 12,000,000 kronor redan från och med år 1920. Jag vill erinra, att till följd av de ändrade bestämmelser angående egnahemslånerörelsen, som beslötos år 1919, ansökningstiden för statslån från egnahemslånefonden för år 1920 har framskjutits till det nyss förflutna årsskiftet och att Kungl. Maj:t ännu icke fattat beslut angående de inkomna ansökningarna.

Enligt uppgift från statskontoret hade egnahemslånefonden vid 1919 års slut en odisponerad behållning av i runt tal 5,200,000 kronor. Om härtill läggas dels 1920 års kapitalökningsanslag, 6,500,000 kronor, och dels under samma år inflytande amorteringar, av statskontoret beräknade till 1,400,000 kronor, blir för år 1920 tillgången 13,100,000 kronor. Om härav enligt det ovan ifrågasatta utvidgade medgivandet statslån beviljas till belopp av 12,000,000 kronor samt till förvaltningsbidrag åtgå omkring 300,000 kronor, uppstår till år 1921 en behållning av 800,000 kronor.

Till detta belopp komma påräkneliga amorteringar under år 1921, nu av statskontoret uppskattade till 2,000,000 kronor. Totaltillgången blir då 2,800,000 kronor, varifrån emellertid böra dragas förvaltningsbidrag å ungefär 320,000 kronor, så att 2,480,000 kronor återstå. För en utlåning även detta år av 12,000,000 kronor, kräves alltså ett kapitalökningsanslag av 9,520,000 kronor, vilket torde kunna avjämnas till 9,500,000 kronor.»

Motioner.

I detta sammanhang, har utskottet till behandling förehåft följande inom riksdagen väckta motioner nämligen

1) nr 99 i första kammaren av herr *Sigfrid*, vari hemställts, det riksdagen måtte besluta,

1. att sådana lån, som utgå ur egnahemslånefonden till låntagare,

som köpa obebyggda lägenheter för att därå uppföra egnahem, vare sig för jordbruksändamål eller enbart bostadsändamål, utlämnas efter en räntefot av 3.6 % och med en amorteringstid, som gällde före 1920.

2. att maximigränsen för erhållande av lån höjes till:

för obebyggda jordbrukslägenheter	kronor	18,000
för » bostadslägenheter	»	12,000
för bebyggda jordbrukslägenheter	»	15,000
och för bebyggda bostadslägenheter.....	»	10,000.

2) nr 100 i första kammaren av herr *Johansson* i Kälkebo *m. fl.*, lika lydande med nr 199 i andra kammaren av herr *Ryberg m. fl.*, vari hemställtts,

dels att § 8 mom. 1 i de i riksdagens skrivelse nr 339 vid 1919 års lagtima riksdag givna allmänna villkor och bestämmelser för statens egnahemslånerörelse sålunda ändras: »Egnahemslån — — — överstiger: för obebyggd jordbrukslägenhet 20,000 kronor och för bebyggd jordbrukslägenhet 15,000 kronor, samt för bostadslägenhet 8,000 kronor, dock att, därest minskad byggnadsskyldighet, på sätt Kungl. Maj:t äger att närmare bestämma, skulle vid egnahemslånets beviljande medgivas, samma värde i fråga om obebyggd jordbrukslägenhet må nedsättas till 18,000 kronor, och att, därest låneförmedlaren finner vägande skäl därför föreligga, lån må beviljas, även när obebyggd lägenhets värde ej överstiger 25,000 kronor och bebyggd lägenhets ej 20,000 kronor, såvida lånebeloppen ej överstiga vad enligt eljest gällande allmänna regler må som egnahemslån högst utbetalas. Lägenhet — — — obebyggd»;

dels ock att §§ 17, 18 i samma skrivelse nr 339 sålunda ändras, § 17: »Rörande — — — förverkad; beträffande vilka byggnader — — — fullbordade, varvid skola till efterrättelse lända de föreskrifter Kungl. Maj:t kan komma att, till lindrande av byggnadsskyldigheten, fastställa», och § 18: »I det — — — inträder, dock att, beträffande tidpunkten för bestämda byggnaders fullbordande, Kungl. Maj:t må medgiva skälig förlängning av sagda tid»;

3) nr 170 i första kammaren av herr *Lind*, vari yrkats, att riksdagen måtte ändra Kungl. Maj:ts förslag å sid. 10 bil. till utgifter för kapitalökning (bil. 2.) att i villkor för erhållande av lån från egnahemslånefonden fastslås, att maximivärdet för bostadslägenheter skall vara 12,000 kronor i stället för av regeringen föreslagna 10,000 kronor;

4) nr 169 i första kammaren av herr *Lind*, vari hemställtts, att riksdagen ville besluta sådan ändring i gällande bestämmelser för statens

egnahemslåneverksamhet, att låneförmedlare må äga att utlämna lån för egna hem jämväl å sådant till stad hörande område, för vilket stadsplan blivit fastställd;

5) nr 101 i första kammaren av herr *Johansson* i Kälkebo *m. fl.*, likalydande med nr 200 i andra kammaren av herr *Ryberg m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen måtte besluta,

att av överskottet å kristidsanslagen till nyodling och betesförbättring anvisas två miljoner kronor till bildande av en särskild odlingslånefond för utlåning till egnahemslåntagare på de i motiveringen till sagda motion nr 199 angivna grunder; och

att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utfärdande av närmare föreskrifter rörande denna fonds användning för sagda ändamål.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för dessa framställningar, tillåter sig utskottet hänvisa till motionerna.

Utskottet.

Av de i ämnet väckta motionerna avse de under punkterna 1—3 härövan upptagna ändringar i maximivärdena å de lägenheter, till vilka egnahemslån för närvarande kan utgå. Såsom framgår av departementschefens ovanintagna yttrande till statsrådsprotokollet ingår jämväl i Kungl. Maj:ts förevarande framställning förslag i sådant avseende. De föreslagna maximivärdena framgå av nedanstående sammanställning:

	Nuvarande maximi- värde	Kungl. Maj:ts för- slag.	Sigfrids motion	Johanssons och Rybergs motion	Linds motion
Obebyggd jordbrukslägenhet ...	12,000	15,000	18,000	20,000	—
Bebyggd » ...	10,000	12,000	15,000	15,000	—
Obebyggd bostadslägenhet}	8,000	10,000	12,000	8,000	12,000
Bebyggd »}					

Herrar Johanssons och Rybergs motion avse därjämte att genom vissa ändringar i gällande villkor för lån från egnahemslånefonden Kungl. Maj:t skulle beredas möjlighet att utfärda vissa närmare bestämmelser i syfte att minskad byggnadsskyldighet skulle kunna vid låns beviljande medgivas och därvid maximivärdet beträffande obebyggd jordbrukslägenhet nedsättas till 18,000 kronor ävensom att lån skulle kunna beviljas även när obebyggd sådan lägenhets värde icke överstege 25,000 kronor och bebyggd sådan lägenhets värde icke överstege 20,000 kronor.

I fråga om jordbrukslägenheternas maximivärden hava såväl Kungl. Maj:t som samtliga motionärerna föreslagit höjning däri. Beträffande

äter bostadslägenheterna ha herrar Johansson och Ryberg ansett det nuvarande värdet böra bibehållas oförändrat, under det att Kungl. Maj:t och de övriga motionärerna föreslagit höjning jämväl i detta värde.

Visserligen mana euligt utskottets mening rådande höga jordpris och byggnadskostnadernas abnorma stegring till försiktighet med avseende å igångsättande av egnahemsföretag i alltför stor omfattning, icke minst med hänsyn till egnahemslåntagarna själva. För att emellertid möjliggöra egnahemsrörelsens normala utveckling synes utskottet en höjning av maximivärdena såväl beträffande jordbruks- som bostadslägenheter vara erforderlig. Härvid kan utskottet för sin del dock icke gå längre än Kungl. Maj:t föreslagit. Utskottet vill därjämte framhålla, att ett frångående av Kungl. Maj:ts förslag givetvis borde föranleda ändring i det av Kungl. Maj:t föreslagna kapitalökningsbeloppet, varom utskottet i saknad av härför nödig utredning icke skulle äga möjlighet att framställa förslag. Det av Kungl. Maj:t sålunda begärda kapitalökningsanslaget föranleder icke någon utskottets erinran, liksom ej heller det föreslagna årliga utlåningsbeloppet. Vad herrar Johansson och Ryberg föreslagit i fråga om i vissa fall minskad byggnadsskyldighet eller i övrigt kan utskottet icke biträda.

I herr Sigfrids motion har därjämte föreslagits, att egnahemslån till inköp och bebyggande av obebyggda såväl jordbruks- som bostadslägenheter borde utlämnas efter en räntefot av 3.6 procent och med den amorteringstid, som gällde före år 1920.

Den till grund för motionen liggande tanken att särskilt söka uppmuntra sådana egnahemsbyggare, som grunda nya egna hem, anser utskottet äga fog. Deenna kom även i viss mån till uttryck vid behandlingen inom riksdagen förlidet år av frågan om statens egnahemslånerörelse. I sin skrivelse härom, nr 339, framhöll riksdagen nämligen i fråga om de lägenheter, för vilkas förvärvande egnahemslån borde utgå, angelägenheten av att för statens egnahemsrörelse den principen alltjämt måtte upprätthållas, att egnahemslån i främsta rummet utlämnades för bildande av *nya* egna hem. Att emellertid — såsom motionären nu ifrågasatt — i sådant syfte beträffande av honom åsyftade egnahemslån nedsätta räntan till 3.6 procent finner utskottet icke tillrådligt, särskilt som riksdagen så sent som förlidet år fastställde den nuvarande räntefoten.

Under framhållande av den stora bostadsbristen för närvarande i våra samhällen och med erinran att enligt gällande bestämmelser egnahemslån ej kan beviljas för bostadsbygge inom stads planlagda område före

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 10 saml. 15 häft. (Nr 35 A—35 B.) 2

slås i herr Linds motion nr 169 sådan ändring i nämnda bestämmelser, att lån må kunna utlämnas jämväl för dylikt eget hem.

I utlåtande nr 22 i anledning av en av herr Dahl vid 1916 års riksdag i första kammaren väckt enahanda motion anförde utskottet, att, därest en förändring i grunderna för statens egnahemslånerörelse i av motionären angiven riktning skulle vidtagas, torde därför enligt utskottets uppfattning krävas en utredning av alla på frågan inverkan omständigheter. I detta avseende erinrade utskottet, att frågan om ordnandet av den mindre bemedlade befolkningens bostadsfråga i hela dess vidd alltsedan början av år 1912 vore föremål för utredning av den s. k. bostadskommittén, vilken utredning icke syntes utskottet böra genom nya lagstiftningsåtgärder i ämnet föregripas.

Med hänsyn till vad 1916 års jordbruksutskott sålunda anført och då resultatet av nämnda kommittés arbete, vilket arbete enligt vad utskottet inhämtat numera avslutats, lär inom kort vara att förvänta, anser sig utskottet böra avstyrka ifrågavarande motion.

Vad slutligen angår de likalydande motionerna nr 101 i första kammaren av herr Johansson m. fl. och nr 200 i andra kammaren av herr Ryberg m. fl. avse dessa bildande av en särskild odlingslånefond för sådana egnahemslåntagare, vilkas jordbruk förutsätta avsevärda nyodlingar.

Utskottet vill här först erinra, att de s. k. egnahemssakkunniga i sitt år 1914 avgivna betänkande framställt förslag i nämnda syfte.

I sitt yttrande till det vid proposition nr 106 vid 1919 års lagtima riksdag angående vissa egnahemsväsendet berörande frågor fogade statsrådsprotokollet, anförde departementschefen, att han visserligen fann den till grund för nämnda sakkunnigas förslag liggande tanken att lämna särskild hjälp åt den egnahemslåntagare, som uppodlar ny mark, vara behjärtansvärd. Han hade emellertid icke blivit övertygad om, att det vore lämpligt att kombinera en dylik särskild odlingshjälp med själva egnahemslånerörelsen och att för detta ändamål anlita låneförmedlarnas medverkan. Vid en närmare undersökning angående det förfaringssätt, som härvid borde komma till användning, visade sig också, att detta bleve i hög grad invecklat. Det kunde för övrigt enligt departementschefens mening knappast anses principiellt berättigat att göra odlingshjälpen storlek beroende av det belopp, som skulle betalas i ränta å erhållet egnahemslån. Vida riktigare vore väl, syntes det honom, att låta odlingens omfattning och kostnad ensamma öva

inverkan i detta hänseende. Departementschefen fann alltså sagda fråga om odlingsunderstöd böra behandlas särskilt för sig.

Särskilt ur kolonisationssynpunkt synes utskottet goda skäl tala för att staten bör uppmuntra de egnahemslåntagare, vilka i större utsträckning utföra nyodlingar, genom att i någon form bereda dessa förmåner framför övriga låntagare. Tanken härpå bör därför enligt utskottets uppfattning ingalunda uppgivas. Rörande formen för sådant understöds utgående erbjuda sig olika möjligheter. Motionären har utgått ifrån, att odlingshjälpen skulle lämnas såsom lån och att för sådant ändamål en särskild lånefond borde uppläggas. Skulle det befinnas ändamålsenligt att i förevarande fall anlita lånevägen, torde i alla händelser lämpligheten att bilda en helt ny fond kunna starkt ifrågasättas med hänsyn till de redan nu befintliga båda nyodlingsfonderna (allmänna nyodlingsfonden och norrländska nyodlingsfonden). Det synes då ligga närmare till hands att vidtaga en utökning av de nuvarande nyodlingsfonderna eventuellt genom såsom motionärerna föreslagit uppkommande överskott å de tillfälliga nyodlingsanslagen och låta inom ramen av det sålunda tillagda beloppet låneunderstöd med företrädesrätt utgå till nu ifrågavarande kategori egnahemslåntagare. Såsom de egnahemssakkunniga föreslagit kan ju även odlingshjälpens utlämnande i form av rent understöd genom premiering ifrågakomma, och skulle för sådant fall anslaget till premiering av mindre odlingsföretag kunna i motsvarande mån utökas. Även andra former för statens medverkan i nu ifrågavarande avseende torde emellertid kunna komma under bedömande, och enligt utskottets mening bör vid den utredning, som utskottet här nedan kommer att förorda, jämväl tagas i övervägande, om icke hjälp i någon form bör utgå till förbättring av beteskulturen å lägenheter av ifrågavarande slag.

Beträffande frågan huruvida odlingshjälpen bör på sätt nämnda sakkunniga ifrågasatt direkt anknytas till egnahemslånerörelsen synes departementschefen haft goda skäl för den av honom på sätt ovan nämnts hävdade uppfattningen.

För egen del vill utskottet i förevarande fragas nuvarande läge icke intaga någon bestämd ståndpunkt vare sig i ena eller andra avseendet, utan anser att spörsmålet bör, såsom departementschefen ock synes hava förutsatt, bliva föremål för närmare undersökning, därvid bör utredas, vilka åtgärder som från statens sida böra vidtagas för att underlätta nyodling och betesförbättring å egnahemslägenheter, för vilkas förvärvande lån erhållits från egnahemslånefonden.

Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

1) att riksdagen må

A) med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med avslag å motionerna nr 99, 100 och 170 i första kammaren samt nr 199 i andra kammaren

dels medgiva sådan ändring i de för statens egnahemslånerörelse fastställda allmänna villkor och bestämmelser, att tillämpas från och med år 1920, att maximivärdena höjas för obebyggda jordbrukslägenheter till 15,000 kronor, för bebyggda jordbrukslägenheter till 12,000 kronor och för bostadslägenheter till 10,000 kronor;

dels medgiva, att från och med år 1920 ett belopp av 12,000,000 kronor må av Kungl. Maj:t årligen disponeras såsom lån från egnahemslånefonden;

dels ock såsom kapitalökning för samma fond för år 1921 anvisa ett reservationsanslag av 9,500,000 kronor;

B) i anledning av motionerna nr 101 i första kammaren och nr 200 i andra kammaren i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning beträffande vilka åtgärder, som från statens sida böra vidtagas för att underlätta nyodling och betesförbättring å sådana egnahemslägenheter, för vilkas förvärvande lån erhållits från egnahemslånefonden;

2) att motionen nr 169 i första kammaren ej må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Beträffande sättet för medlens anskaffande torde statsutskottet framdeles komma att avgiva förslag.

Jordförmedlingsfonden.
[4.]

4:o) Kungl. Maj:t har vidare under punkt 4 av förenämnda avdelning av statsverkspropositionen föreslagit riksdagen att såsom kapitalökning för jordförmedlingsfonden för år 1921 anvisa ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

Departementschefen har i ärendet anfört följande:

»Till den vid 1907 års riksdag inrättade jordförmedlingsfonden har riksdagen vid särskilda tillfällen anvisat anslag såsom kapitalökning, senast för år 1915. I rikshuvudboken för år 1918 upptages denna

fonds hela kapitaltillgång till 3,093,990 kronor 52 öre. Enligt uppgift från statskontoret hade fonden vid utgången av år 1919 en odisponerad kontant behållning av omkring 1,520,000 kronor. Fondens samtliga kapitaltillgångar få av Kungl. Maj:t disponeras för det avsedda ändamålet utan begränsning till visst maximibelopp per år. Kapitalåterbetalningarna å lån från fonden inflyta i allmänhet i mån av de inköpta egendomarnas återförsäljning och kunna därför ej med visshet till tiden beräknas.

Det synes kunna förväntas, att ökad livaktighet på jordförmedlingens område skall inträda. I viss mån torde de nya bestämmelser, som år 1919 beslötos angående statslån till jordförmedling, komma att härvid inverka, särskilt genom medgivandet att även kommuner må kunna erhålla lån ur denna fond. Den allmänna bostadsbristen torde ock göra en dylik ökad verksamhet sannolik och det är då önskvärt, att denna fond tillföres ökad tillgång. Jag anser därför en kapitalökning av 500,000 kronor böra anvisas för år 1921.»

Då utskottet icke funnit anledning till erinran mot ifrågavarande framställning, hemställer utskottet,

Utskottet.

att riksdagen må såsom kapitalökning för jordförmedlingsfonden för år 1921 anvisa ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

Beträffande sättet för anskaffande av de till kapitalökning tillstyrkta medlen torde statsutskottet framdeles komma att avgiva förslag.

5:o) Under punkt 5 av nu ifrågavarande avdelning av statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att dels godkänna sådana ändringar i gällande allmänna villkor och bestämmelser för erhållande och tillgodonjutande av lån från lånefonden för inköp av ädla avelston, att från och med den dag under år 1920, som Kungl. Maj:t bestämmer, tillämpas å lån, som utlämnas från och med år 1920, att det högsta belopp, vartill hästavelslån för varje särskilt sto må beviljas, höjes till 3,000 kronor, samt att det högsta belopp, för vilket läntagare på grund av särskilda hästavelslån må samtidigt häfta i skuld, höjes till 6,000 kronor; dels, vid bifall till förslaget om höjning av maximibeloppet av hästavelslån, besluta, att det belopp, som årligen må av fondens medel utlämnas såsom statslån, skall från och med år 1920 höjas till 200,000 kronor; dels ock, under samma förutsättning, såsom kapitalökning för ifrågavarande lånefond för år 1921 anvisa ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

*Lånefonden
för inköp
av ädla
avelston.
5.]*

Lånefonden för inköp av ädla avelsston inrättades enligt beslut av 1913 års riksdag. Från fonden må statslån tilldelas hushållningssällskap, som förklarar sig villigt att till jordbrukare inom sällskapets område utlämna hästavelslån för inköp av dylika avelsston och inom vars område ädel hästavel bedrivs samt goda förutsättningar för densamma finnas. För lånerörelsen godkände samma riksdag enligt skrivelsen nr 291 vissa allmänna villkor och bestämmelser, i vilka 1917 års riksdag enligt skrivelsen nr 335 godkänt vissa ändringar. Högsta årsutlåningen från fonden är numera bestämd till 150,000 kronor. Det högsta belopp, vartill hästavelslån för varje särskilt sto må beviljas, utgör nu 2,000 kronor. Låntagare må icke på grund av särskilda hästavelslån samtidigt häfta i skuld till högre belopp än 5,000 kronor.

Angående lånevillkoren är kungörelse av Kungl. Maj:t utfärdad den 4 juli 1913 (nr 226) med ändringar den 17 mars 1916 (nr 68) och den 19 juni 1917 (nr 366).

Beträffande utredningen i ärendet tillåter sig utskottet att hänvisa till berörda statsrådsprotokoll.

Utskottet.

Då de föreslagna höjningarna äro föranledda av väsentliga stegringar i priset på remonter, sedan motsvarande belopp senast bestämdes, synes utskottet någon befogad invändning icke kunna göras däremot. Det erforderliga kapitalökningsbeloppet är enligt förslaget avsett att utgå av de s. k. hästförsäljningsmedlen, vilka enligt statsrådsprotokollet lämna tillgång därtill.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må

dels godkänna sådana ändringar i gällande allmänna villkor och bestämmelser för erhållande och tillgodonjutande av lån från lånefonden för inköp av ädla avelsston, att från och med den dag under år 1920, som Kungl. Maj:t bestämmer, tillämpas å lån, som utlämnas från och med år 1920,

att det högsta belopp, vartill hästavelslån för varje särskilt sto må beviljas, höjes till 3,000 kronor, samt

att det högsta belopp, för vilket låntagare på grund av särskilda hästavelslån må samtidigt häfta i skuld, höjes till 6,000 kronor;

dels, vid bifall till förslaget om höjning av maximit beloppet av hästavelslån, besluta, att det belopp, som år

ligen må av fondens medel utlämnas såsom statslån, skall från och med år 1920 höjas till 200,000 kronor; *dels ock*, under samma förutsättning, såsom kapitalökning för ifrågavarande lånefond för år 1921 anvisa ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

Beträffande sättet för medlens anskaffande torde statsutskottet framdeles komma att avgiva förslag.

6:o) Under punkt 6 av förenämnda avdelning av statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t vidare föreslagit riksdagen att såsom kapitalökning för kraftledningslånefonden anvisa för år 1921 ett reservationsanslag av 1,500,000 kronor.

Kraftledningslånefonden.
[6.]

På därom av Kungl. Maj:t gjord framställning har 1918 års lagtima riksdag dels beslutat, att en särskild fond skulle inrättas, benämnd kraftledningslånefonden, från vilken lån finge intill ett belopp av 1,000,000 kronor årligen av kommerskollegium och lantbruksstyrelsen gemensamt beviljas ekonomiska föreningar för anläggande på landsbygden av distributionsnät för elektrisk energi ävensom tillsvicare, intill dess en statslånefond för vattenkraftanläggningar kunde varda inrättad, till vissa mindre lokala sådana anläggningar för distribution inom orten av elektrisk energi, dels fastställt vissa huvudgrunder för ifrågavarande lånereelse, dels ock såsom kapitalökning för denna fond anvisat reservationsanslag å 1,000,000 kronor för vartdera av åren 1918 och 1919.

Allmänna bestämmelser för lån från kraftledningslånefonden hava sedermera fastställts av Kungl. Maj:t i kungörelse den 13 september 1918 (nr 718).

Vidare har 1919 års lagtima riksdag, likaledes på framställning av Kungl. Maj:t, dels medgivit, att under år 1919 lån ur kraftledningslånefonden finge beviljas intill ett belopp av 2,500,000 kronor, *dels* till kapitalökning för denna fond å tilläggsstat för år 1919 anvisat ett reservationsanslag av 1,500,000 kronor, dels medgivit att från och med år 1920 tillsvicare lån ur kraftledningslånefonden finge beviljas till ett belopp av 1,500,000 kronor årligen, dels ock såsom kapitalökning för denna fond anvisat för år 1920 ett reservationsanslag av 1,500,000 kronor.

Genom kungörelse den 27 juni 1919 (nr 480) har Kungl. Maj:t, i överensstämmelse med vad riksdagen i ämnet anfört, dels förordnat, att lån från kraftledningslånefonden må i enlighet med vad som stadgas i berörda kungörelse den 13 september 1918 beviljas även andra sammanslutningar än ekonomiska föreningar, därest de av kommerskollegium

och lantbruksstyrelsen befinnas vara för ändamålet lämpligt organiserade och icke avsedda till rena affärsföretag, dels ock förklarat, att bestämmelserna i sagda kungörelse icke utgöra hinder för att lån från nämnda fond må beviljas till redan utförd eller under byggnad varande anläggning. Med hänsyn till beslut om inrättande från och med år 1920 av en särskild vattenkraftslånefond har Kungl. Maj:t vidare förordnat, att från och med år 1920 lån till vattenkraftanläggningar icke må beviljas från kraftledningslånefonden.

Beträffande utredningen i ärendet hänvisas till berörda statsrådsprotokoll.

Motion.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion nr 229 av herrar *Persson* i Fritorp och *Jönsson* i Slätåker, vari hemställt, att riksdagen i anledning av ovanberörda hemställan i statsverkspropositionen måtte besluta att såsom kapitalökning å kraftledningslånefonden å tilläggsstat för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 3,000,000 kronor.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för denna framställning, tillåter sig utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet.

Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning avser beviljande dels för år 1921 av ett kapitalökningsbelopp av 1,500,000 kronor dels ock för år 1920 av ett tilläggsanslag av 1,000,000 kronor för att därigenom under detta år liksom för år 1919 kunna disponera ett belopp av 2,500,000 kronor.

Motionärerna åter föreslå, att tilläggsanslaget ökas till 3,000,000 kronor och åberopas i motionen härvid det stora belopp, till vilka ansökningar om lån från fonden inkommit under år 1919.

Utskottet vill erinra, att de av Kungl. Maj:t begärda beloppen såväl vad angår år 1920 som år 1921 fullständigt sammanfalla med de belopp, som föreslagits av de ämbetsverk, kommerskollegium och lantbruksstyrelsen, vilka närmast haft att utreda behovet av erforderliga anslagsmedel till nu ifrågavarande ändamål. Med hänsyn härtill och under framhållande särskilt att jämlikt riksdagens beslut förlidet år utlämnande av lån från kraftledningslånefonden för mindre vattenkraftanläggningar — för vilket ändamål enligt utredningen i ärendet under år 1919 inkommit ansökningar till ett uppskattat belopp av 3,000,000 kronor — skall med vattenkraftslånefondens inrättande från och med år

1920 upphöra, anser sig utskottet icke böra förorda högre anslag till kapitalökning för år 1920 beträffande kraftledningslånefonden än det av Kungl. Maj:t föreslagna. Likaså biträder utskottet Kungl. Maj:ts förslag i fråga om medel till kapitalökning för år 1921.

I fråga om tilläggsanslaget kommer utskottet att göra särskild hemställan. Utskottet hemställer nu,

att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med avslag å den i ämnet väckta motionen såsom kapitalökning för kraftledningslånefonden anvisa för år 1921 ett reservationsanslag av 1,500,000 kronor.

Beträffande sättet för medlens anskaffande torde statsutskottet framdeles komma att avgiva förslag.

7:o) Under punkt 7 av nu ifrågavarande avdelning av statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att såsom kapitalökning till Norrbottens nybyggeslånefond för år 1921 anvisa ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

Norrbottens
nybyggeslåne-
fond.
[7.]

I propositionen nr 139 till 1919 års lagtima riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag angående bland annat byggnadslån till innehavare av sådana kronobyggen, som upplåtits vid disposition av överloppsmarker nedanför odlingsgränsen inom Arjeplogs, Jokkmokks och Gällivare socknar av Norrbottens län. Anledningen var, att särskild statshjälp befunnits nödvändig för att dessa nybyggen skulle bli vederbörligen bebyggda. Länsstyrelsen i Norrbottens län hade beräknat totalkostnaden för dessa byggnadslån till 458,000 kronor, att utgå med vissa belopp under åren 1919 samt 1921 och 1922. Norrländska kolonisationskommittén ansåg av närmare angiven anledning beloppet kunna nedsättas, utan att dock se sig i tillfälle att angiva hur mycket, och tillstyrkte för år 1919 ett anslag av 100,000 kronor. Jag anslöt mig i huvudsak till kommitténs förslag beträffande byggnadslånen. I enlighet härmed föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att inrätta en särskild fond för dessa byggnadslån, benämnd Norrbottens nybyggeslånefond, samt att såsom kapitalökning till fonden anvisa för år 1919 å tilläggsstat ett reservationsanslag av 100,000 kronor. Detta bifölls av riksdagen enligt skrivelsen nr 319. Tillika godkände riksdagen enligt samma skrivelse vissa av mig föreslagna allmänna villkor och bestämmelser för lån från fonden.

Kungörelse angående sagda lånevillkor är utfärdad den 19 juni 1919 (nr 394).

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 10 saml. 15 häft. (Nr 35 A—35 B.) 3

Beträffande utredningen i detta ärende tillåter sig utskottet hänvisa till berörda statsrådsprotokoll.

Departementschefen har i ärendet anfört följande:

»Enär länsstyrelsen meddelat, att icke några byggnadslån behöft utgå under år 1919, torde tidpunkten för utbetalande av första delen av byggnadslånen komma att framskjutas. Enligt lånevillkoren skall lånet utbetalas i fyra delar, allt efter som byggnadsarbetet fortskrider. Länsstyrelsen i Norrbottens län beräknade på grund härav i handlingarna till fjolårets proposition det för år 1921 erforderliga beloppet till 229,000 kronor. Med hänsyn härtill och då verkliga totalkostnaden torde, såsom norrländska kolonisationskommittén framhållit, bliva något lägre än länsstyrelsen beräknat, synes mig ett kapitalökningsanslag å 200,000 kronor för år 1921 tillräckligt.»

Utskottet.

Då utskottet icke har något att erinra emot ifrågavarande framställning, hemställer utskottet,

att riksdagen må såsom kapitalökning till Norrbottens nybyggeslånefond för år 1921 anvisa ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

Beträffande sättet för medlens anskaffande torde statsutskottet framdeles komma att avgiva förslag.

*Kolonisternas
kreaturslåne-
fond.
[8.]*

8:o) Kungl. Maj:t har slutligen under punkt 8 av förevarande avdelning av statsverkspropositionen föreslagit riksdagen att dels besluta, att en särskild fond, benämnd kolonisternas kreaturslånefond, skall inrättas, från vilken fond, som skall förvaltas av statskontoret, medel må i mån av tillgång ställas till statens kolonisationsnämnds förfogande för att utlämnas såsom lån till innehavare av kolonat, som under år 1918 eller därefter upplåtits å kronomark i de sex nordligaste länen; dels besluta, att för denna lånerörelse skola gälla de av departementschefen i statsrådsprotokollet tillstyrkta allmänna villkor och bestämmelser; dels ock såsom kapitalökning för denna lånefond anvisa för år 1921 ett reservationsanslag av 50,000 kronor.

Utskottet.

Den föreslagna lånefonden ingår såsom ett led i statens åtgärder för Norrlands kolonisering. Den avser att underlätta kolonistens inköp av en första mjölkko och såmedelst bereda nybyggaren möjlighet att över-

vinna de svårigheter, som i början möta med avseende å anskaffning å kolonaten av de oundgängligaste livsförnödenheterna.

Det framställda förslaget synes utskottet ägnat att befrämja det betydelsefulla syftemål, som därmed avses. Med hänsyn härtill och då såsom kolonisationskommittén enligt statsrådsprotokollet uttalat, några betänkligheter med avseende å konsekvenserna icke torde möta, biträder utskottet förslaget ifråga. Enligt detta skall sålunda en särskild fond, benämnd kolonisternas kreaturslånefond, inrättas, från vilken fond, som skall förvaltas av statskontoret, medel må i mån av tillgång ställas till statens kolonisationsnämnds förfogande för att till innehavare av kolonat, som under år 1918 eller därefter upplåtits å kronomark i de sex nordligaste länen, utlämnas såsom lån på följande villkor:

1) Kolonist äger för inköp av en första mjölkko av statsmedel erhålla lån motsvarande tre fjärdedelar av kons värde, dock högst 600 kronor.

2) Ansökningar om sådant lån ställas till statens kolonisationsnämnd, som prövar ansökningen och bestämmer lånebeloppets storlek. Lån utbetalas av nämnden, som ock har att mottaga och redovisa föreskrivna ränte- och avbetalningar å detsamma.

3) Som säkerhet för lånets återbetalande skall ställas vederhäftig borgen eller annan säkerhet, som nämnden godkänner.

4) Lånet skall amorteras under loppet av fem år. Å lyftat, oguldet lånebelopp skall kolonisten erlägga fem procents årlig ränta från lyftningsdagen.

5) Lån må av nämnden uppsägas till omedelbar återbetalning och indrivnas, därest med lånemedel anskaffat kokreatur vanvårdas eller ock avyttras utan att annat sättes i stället, eller därest nämnden eljest finner, att ändamålet med lånet uppenbarligen förfelas.

6) Kungl. Maj:t äger meddela de närmare bestämmelser, som kunna erfordras för vinnande av det med ifrågavarande lån avsedda ändamålet.

De för ändamålet begärda anslagsbeloppen, 100,000 för år 1920 och 50,000 kronor för år 1921, giva ej anledning till erinran från utskottets sida.

Med förmålan att utskottet kommer att göra särskild hemställan om tilläggsanslaget för år 1920, hemställer utskottet nu,

att riksdagen må
dels besluta, att en särskild fond, benämnd kolonisternas kreaturslånefond, skall inrättas, från vilken fond, som skall förvaltas av statskontoret, medel må i

mån av tillgång ställas till statens kolonisationsnämnds förfogande för att utlämnas såsom lån till innehavare av kolonat, som under år 1918 eller därefter upplåtits å kronomark i de sex nordligaste länen;

dels besluta, att för denna lånerörelse skola gälla ovan intagna allmänna villkor och bestämmelser;

dels ock såsom kapitalökning för denna lånefond anvisa för år 1921 ett reservationsanslag av 50,000 kronor.

Beträffande sättet för medlens anskaffande torde statsutskottet framdeles komma att avgiva förslag.

Stockholm den 17 mars 1920.

På jordbruksutskottets vägnar:

RAOUL HAMILTON.

Närvarande: herrar greve Hamilton, Ericsson Aaby, Norin, Hellström, Träff, greve Wachtmeister, Lindskog, Öberg, Johansson i Uppmälby, Sävström, Pettersson Olaus, Pettersson Ivar, Flögnfält, Igel och Ericsson i Arboga.

Reservation

under punkt 3)

av herrar greve *Hamilton* och greve *Wachtmeister*.